

CERCETAREA POSIBILITĂȚILOR DE ACCES LA CREDITE BANCARE A AGENȚILOR ECONOMICI DIN SECTORUL AGRICOL DIN ȚĂRILE EST-EUROPENE

R.Cuhal

Șef al Direcției Politică Monetară, Banca Națională a Moldovei

1. INTRODUCERE

Dezvoltarea durabilă a economiei naționale este imposibilă fără susținerea ramurilor de bază a Republicii Moldova, inclusiv sectorul agrar. Una din problemele principale ale fermierilor și întreprinderilor agricole din mediul rural este insuficiența mijloacelor financiare proprii și investițiilor necesare pentru dezvoltarea acestora. Astfel, elaborarea unei politici financiare și bancare la nivel macroeconomic orientate spre dezvoltarea și asigurarea sectorului agrar, precum și unui proiect de lege privind promovarea unei politici bine determinate despre finanțarea și creditarea producătorilor și prelucrătorilor de produse agricole reprezintă niște etape primordiale în politica de stimulare a creșterii economice și reducerea sărăciei.

Promovarea continuă a politicilor de creditare în mediul rural este o modalitate de soluționare a problemelor existente la etapa actuală. Totodată, elaborarea și implementarea unei politici de creditare a producătorilor agricoli este imposibilă fără a analiza și înțelege problemele cu care ei se confruntă. În același timp, pentru a înlătura anumite deficiențe aferente procesului de creditare și a implementa niște măsuri viabile în această direcție este necesar de a analiza experiența altor țări privind creditarea sectorului agrar.

2. MATERIAL ȘI METODĂ

Materialele privind accesul la credite a întreprinderilor agricole au fost sistematizate și colectate din rapoartele anuale ale băncilor centrale din Bulgaria, Slovacia, Lituania, România, Ucraina, Ungaria și Moldova, precum și din rapoartele anuale a International Finance Corporation pentru anul 2005 și 2006.

Analiza comparativă a accesului la credite a întreprinderilor agricole a fost efectuată în baza următoarelor metode statistice și anume: metoda grupării și metoda comparației și metoda indicilor.

3. ANALIZA ACCESULUI LA CREDITE BANCARE A AGENȚILOR ECONOMICI DIN SECTORUL AGRICOL

Analiza accesului la credite a întreprinderilor agricole a fost cercetată în sistemele bancare a șapte țări: Bulgaria, Slovacia, Lituania, România, Ucraina, Ungaria și Moldova. De menționat, că cercetarea s-a redus la perioada anilor 2005-2006 în țările de referință și au fost analizați următorii indicatori: numărul de documente necesare, timpul necesar pentru acordarea creditului, volumul creditului, termenul de acordare a creditului, rata dobânzii, perioada de grație și mărimea gajului.

Numărul de documente necesare. Acest indicator este aproape identic în toate țările analizate, adică documentația necesară la procedura de solicitare a creditelor este standard și obligatorie pentru toți. Dar, în comparație cu celelalte bănci, băncile comerciale din Republica Moldova și Ucraina solicită documente suplimentare care confirmă solvabilitatea clientului și posibilitatea de rambursare a creditului solicitat. Astfel, numărul de documente necesare în aceste două țări variază între 14-16 – în Ucraina și 14-21 – în Republica Moldova. Băncile din celelalte 5 țări au reușit să reducă setul de documente la 6-8. Mai mult ca atât, câteva bănci din Bulgaria și România, în special cele care sunt specializate în creditarea întreprinderilor agricole, nu solicită planuri de afaceri sau alte documente conexe în scopul facilitării accesului fermierilor la credite. Unica cerință constituie rapoartele financiare ale acestora din ultimul an și documentele de constituire.

Mărimea gajului. Majoritatea întreprinderilor agricole nu dispun de imobil sau de echipament scump care ar servi ca gaj, iar în cazul existenței acestuia lichiditatea gajului este precară. În acest context, mărimea și lichiditatea gajului necesar reprezintă o piedică reală pentru solicitarea unui credit bancar. Mărimea medie a gajului solicitat de către bănci din țările de referință variază în jurul la 120.0-150.0 %. Valoarea cea mai mică dintre țările de referință îi revine Ungariei unde mărimea gajului

constituie 120.0 %, iar valoarea cea mai mare îi revine Ucrainei cu 150.0 %. Băncile comerciale din Republica Moldova se încadrează în limita de 130.0 %, practică de băncile din Slovacia, Lituania și România.

Suma creditului. În dependență de volumul minimal al creditului, creditele pot fi grupate în trei grupe: 1) credite mici – de la 750 USD până la 1000 USD (Moldova și Ucraina), 2) credite medii – de la 5000 USD (Bulgaria, Lituania și România), 3)

Tabelul 1. Procedura de acordare a creditelor întreprinderilor agricole de băncile comerciale est-europene.

Țări	Numărul de documente necesare	Mărimea gajului, %	Timpul necesar pentru acordarea creditului, zile
Bulgaria	7-8	130-145	5-20
Slovacia	6-8	130	15-20
Lituania	7-8	130	20-25
România	7-8	130	7-12
Ucraina	14-16	150	32-52
Ungaria	6-7	120	18-23
Moldova	14-21	130	15-25

Sursa: Elaborat de către autori în baza rapoartelor anuale International Finance Corporation.

Tabelul 2. Mărimea și perioada de acordare a creditelor în sectorul agrar pentru anii 2004-2005 de băncile comerciale est-europene.

Țări	Suma minimă a creditului, dolari S.U.A.	Termenul maximal de acordare a creditului, ani	Perioada de grație, luni	Rata dobânzii, %
Bulgaria	5 000	7	6-12	8.0-11.0
Slovacia	10 000	7	9-36	6.5-10.0
Lituania	5 000	7	9-24	7.0-10.5
România	5 000	6	6-12	4.5-9.0
Ucraina	1 000	2	3-6	14.0-19.0
Ungaria	15 000	5	6-24	6.5-9.5
Moldova	750	2	3-6	16.0-22.0

Sursa: Elaborat de către autori în baza rapoartelor anuale ale băncilor centrale ale țărilor menționate.

Timpul necesar pentru acordarea creditului. La acest capitol, țările cu cel mai bun indicator sunt Bulgaria, cu 5 zile (pentru credite mici) și până la 20 zile (pentru credite mari) și România cu timpul de acordare a creditului în limitele de la 7 zile la 12 zile. În partea opusă a performanței indicatorului se află Ucraina, unde creditele se acordă în termen de 32-52 zile. Republica Moldova se află în partea de mijloc și se încadrează în limitele de 15-25 zile, împreună cu Slovacia, Lituania și Ungaria.

Astfel, conform indicatorilor de mai sus, privind procedura de acordare a creditelor sectorului agrar se poate face concluzia că România și Bulgaria prezintă cele mai bune practici în ceea ce privește accesul întreprinderilor agricole la credite.

credite mari – de la 10000 USD (Slovacia și Ungaria).

De menționat, că în Bulgaria, Lituania, România, Slovacia și Ungaria băncile comerciale nu acordă credite mici. Acest fenomen poate fi explicat prin racordarea sistemelor legislative naționale de reglementare la cel european, sporirea nivelului de dezvoltare a întreprinderilor agricole, costuri de producție mai înalte față de Ucraina și Republica Moldova (salarii, tarife la resurse energetice etc.). În același timp, potrivit estimărilor băncilor centrale din țările enumerate, băncile comerciale acordă credite întreprinderilor agricole și fermierilor într-o

proporție foarte mică (4.2 – 19.1 la sută din portofoliul creditelor acordate economiei).

Termenul de acordare a creditului. Urmare analizei se poate menționa că băncile comerciale din Moldova și Ucraina acordă credite pe un termen maxim de 2 ani, cele din Ungaria și România pe un termen maximal de 5 ani, respectiv 6 ani, iar băncile comerciale din Bulgaria, Slovacia și Lituania pe un termen maximal de 7 ani. De menționat, că termenul maximal de acordare a creditelor sectorului agrar de către băncile comerciale se referă doar la credite pentru investiții. Pentru creditele pe termen scurt, termenul minimal de acordare pentru toate țările analizate constituie 3 luni.

Perioada de grație. Reprezintă un indicator important al procesului de acordare/rambursare a creditului, analizat în corelație perioada acordării creditului și rata dobânzii. În toate țările analizate creditele se acordă sectorului agrar cu o perioadă de grație. În dependență de termenul acordării creditelor sectorului agrar, întreprinderile agricole beneficiază de o perioadă de grație de la 3 până la 36 de luni. Țările analizate pot fi divizate în trei grupe: 1) perioadă de grație de la 3 la 6 luni (Ucraina și Republica Moldova), 2) de la 6 luni (Bulgaria, România și Ungaria) și 3) de la 9 luni până la 36 luni (Slovacia și Lituania)

Rata dobânzii. Acesta reprezintă cel mai important indicator al unui sistem bancar și indică atât riscurile ce persistă în economia națională, inclusiv în sectorul agricol, cât și riscurile aferente întreprinderilor agricole și fermieri privind rambursarea creditelor acordate de către bănci. Totodată, acest indicator este mai important pentru întreprinderile agricole și influențează direct procesul de luare a deciziilor în activitatea lor de producție și investiționale. În baza datelor băncilor centrale din țările analizate se poate deduce că cea mai înaltă rată la creditele acordate sectorului agricol se practică în Republica Moldova și Ucraina, unde ratele variază între 14.0 și 22.0 la sută. Iar, cea mai mică rată cu care se acordă creditele în sectorul agrar este înregistrată în România, unde această variază în limitele de 4.5-9.0 la sută. Băncile din Bulgaria, Slovacia și Lituania acordă credite la rate ce variază între 6.0 și 11.0 la sută.

Analiza efectuată nu ne permite să afirmăm cu promptitudine în ce țară accesul la credite pentru întreprinderilor agricole este mai favorabilă. Acesta se datorează faptului că fiecare din indicatorii analizați pentru fiecare țară în parte se situează pe diferite locuri în clasamentul respectiv. Din acest motiv, pentru a determina țara unde întreprinderile

agricole au acces mai favorabil la credite bancare am conferit pentru locul I din clasamentul fiecărui indicator analizat - 1 punct, pentru locul II, respectiv 2 puncte etc. Astfel, în dependență de punctajul însumat de fiecare țară, s-a efectuat clasamentul total conform căruia țara care acumulează cel mai mic punctaj se află pe locul I, iar țara care însușește cel mai mare punctaj se află pe ultimul loc.

4. CONCLUZII

În urma acestei analize se poate afirma că întreprinderile agricole din Slovacia au un acces la credite relativ simplificat. România se situează pe locul 2, Bulgaria pe locul trei, iar Lituania pe locul 4. Acest fapt poate fi explicat prin reformele implementate în sistemele bancare ale României, Bulgariei și Lituaniei pe parcursul ultimilor 4-5 ani, inclusiv: privatizarea tuturor băncilor comerciale unde statul a deținut o parte din acțiuni, implementarea noilor principii în procesul de creditare a agenților economici și utilizarea noilor instrumente financiare. Iar, Republica Moldova și Ucraina se află în partea de jos al clasamentului, locul 5 și 6 respectiv. Totodată, trebuie de menționat că, diferența de punctaj dintre acestea și celelalte țări este destul de impunătoare. Astfel, Republica Moldova se află la o diferență de 12 puncte față de Slovacia (prima clasată) și cu 7 puncte în urmă față de Lituania (locul 4 în clasament).

Urmare cercetării efectuate de către autori se pot face următoarele recomandări privind simplificarea accesului la credite pentru întreprinderile agricole:

1. *Crearea biroului de credite în Republica Moldova.* Scopul creării biroului de credite este de a reduce timpul necesar examinării documentației de creditare, care va conduce la costuri de tranzacție scăzute pentru bănci și întreprinderile agricole. În același timp, această măsură va diminua riscurile aferente creditelor acordate întreprinderilor agricole și va reduce considerabil numărul de documente necesare pentru solicitarea unui credit.
2. *Crearea unor fonduri publice de garantare a creditelor sectorului agricol.* Această măsură va conduce la majorarea termenului de creditare și a perioadei de grație acordate întreprinderilor din partea băncilor comerciale în urma diminuării riscului de nerambursare a creditelor și va stimula agenții economici și fermierii de a efectua investiții capitale, inclusiv procurarea de
- 3.

Tabelul 3. Punctajul obținut de fiecare țară în dependență de simplitatea accesului la credite a întreprinderilor agricole.

Țări	Punctaj	Locul
Bulgaria	20	3
Slovacia	16	1
Lituania	21	4
România	17	2
Ucraina	32	6
Ungaria	20	3
Moldova	28	5

Sursa: Elaborat de către autori în baza tabelelor 1 și 2

4. utilaje și mijloace de transport cu destinație de producție.
5. *Acordarea unor subvenții cu o rată a dobânzii necesare pentru stimularea activității agrare.* Subvențiile acordate de stat vor stimula pe de o parte activitatea de producție curentă, precum și sporirea investițiilor atât din veniturile aferente unei rate a dobânzii preferențiale cât și din creditele bancare pe termen lung.
6. *Promovarea reformelor în sistemul bancar.* Implementarea unor noi instrumente de creditare, finanțare și de leasing, crearea unei bănci specializate în creditarea sectorului bancar cu capital de stat, crearea condițiilor pentru apariția pe piață a unor instituții financiar-bancare de talie internațională și îmbunătățirea cadrului legal de reglementare a acordării creditelor întreprinderilor agricole vor stimula atât sporirea volumului creditelor acordate cât și diminuarea timpului necesar pentru acordarea lor.

Bibliografie

1. *Annual Report of the Bank of Lithuania. 2006.*
2. *Bulgarian National Bank. Annual Report 2006.*
3. *Business Report and Financial Statements of the Magyar Nemzeti Bank 2006.*
4. *International Finance Corporation. Annual Report 2006.*
5. *National Bank of Romania. Annual Report 2006.*
6. *National Bank of Slovakia. Annual Report 2006.*
7. *National Bank of Ukraine. Annual Report 2006.*
8. *Raportul annual al Băncii Naționale a Moldovei pentru anul 2006.*

Recomandat spre publicare: 10.12.2007.